

BLICHERNOTER indeholder:

Formanden skriver

Årsberetning

De tre store i Randers referat af møde

Blichers Randers ved Palle Kirk

Blicher: *Snedkersang*

Klassikeren Blicher Johan Rosdahl

Anmeldelse af *Rejselyst* ved Knud Mogensen

300-året for Marie Grubbes død.

København Læser 2018 referat m.m.

Nordlyset - Foredrag ved Erik Harbo

Der Pfarrer von Vejlbj af Paul Gerhard Schoenborn, omtale Erik Harbo

Løsning på Quiz

To af bestyrelsens dygtige medlemmer tidl. direktør Tinna Møbjerg, Herning og museumsinspektør Karen Margrethe Boe, Silkeborg er holdt op i bestyrelsen. Vi takker for et fremragende samarbejde gennem årene.

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo

Næstformand: Specialkonsulent Peder Porse

Sekretær og kasserer: James Lerche

Skuespiller Paul Hüttel

Lektor Dorrit Færk Møller

Museumsinspektør Marianne G. Hougaard

Samlingschef Jesper Meyer Christensen

Provst Per Vibskov Nielsen

Lektor Anders Gjering

Suppleanter:

Cand.mag. Else Marie Laigaard

Arkæolog Dorte Kaldal

Antal medl.: ca. 550 (335 husstande)

Medlemskab: Husstand 150 kr.

Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.

Danske Bank reg. 1551 4090780 el.

Giro-nr 409 0780

Blicher-Selskabets adresse: Havelodden

64, 4000 Roskilde,

tlf. 46373920 / 23205119

mail: erik.harbo@mail.dk

Blichernoter udgives 3 gange årligt,

redigeret af Erik Harbo

ISSN 1602-2742

www.blicherselskabet.dk

Kommende arrangementer

Tirsdag d. 10. april 2018 kl. 19: Forårsmøde i Kompagnisalen med generalforsamling

Torsdag den 6. til søndag den 9. september: Seminar på Jaruplund Højskole

Tirsdag den 18. sept. 2018 kl. 17 til 19: Klassikerdagen på Københavns Hovedbibliotek, Krystalgade 15

2. oktober kl. 10 til 16: Blicherdag på Hald Hovedgård

Søndag 14. oktober 2018 kl. 16:30: Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret

BLICHERNOTER**MEDDELELSER FRA
BLICHER-SELSKABET**

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

Marts 2018

Formanden har ordet:

Vi kan nu byde velkommen til Blicher-året med de mange arrangementer.

I denne udgave af Blichernoter er der referat fra *De tre store* - mødet i Randers, der foregik i Helligåndshuset.

Så er der årsberetningen fra 2017 som bedes læst inden man møder til generalforsamlingen den 10. april i Kompagnistræde i København. Tag toget til Nørreport eller hovedbanen og Bus A1. Stå af ved Stormbroen, så er 150 m at gå. Vi har i nogle år været skuffet over fremmødet til generalforsamlingen. Selve generalforsamlingen tager en halv time, men efter en forfriskning er der i år tre indslag og oplæsning.

Vi vedlægger Blichernoter en række indbydelser til arrangementer i anledning af Blicher som årets klassiker.

Vi regner med at udsende vores årlige bog, en stor novellesamling, der er under redaktion nu, i september måned. Vores årsfest finder som sædvanlig sted i Hofteatret i Teatermuseet den 14. oktober. Her sættes alle sejl til og Studentsangerne har lovet at komme og synge.

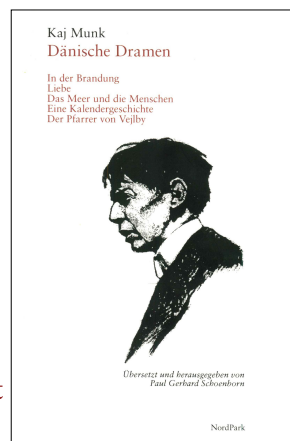
Vi må desværre også udsende en del erindringsskrivelser til de medlemmer der ikke har betalt kontingent, men vi beder om en tilkendegivelse, hvis vi har taget fejl.

I noter skriver vi om en tysk oversættelse af Kaj Munks omdiskuterede dramatisering af *Præsten i Vejlbj*, *Der Pfarrer von Vejlbj*

oversat af pastor Paul Gerhard Schoenborn, Nord Park Verlag, Wuppertal.

Dette er blot en af de mange oversættelser, som forfatteren har leveret af Kaj Munk.

Vi takker for de mange gaver vi har modtaget i årets løb. De er med til at sikre selskabets gode økonomi og høje aktivitetsniveau.

Årsberetning 2018

Det er med en vis spænding at vi går ind i det nye år med årets klassiker Steen Steensen Blicher. Der er noget at leve op til. De tidligere fejringer efter at Klassikerdagen blev iværksat af de litterære selskaber i 2002, netop da mange var i deres vorden, har ikke været lige succesfyldte. Så vi håber det bedste, og vi vil lade det være op til publikum, hvor meget den gamle digter skal fejres med hensyn til deltagerantallet.

Året 2017 begyndte med succes med et Blicher-arrangementet i Randers den 17. februar arr. af **Randers Amts Historiske Samfund og Blicher-Selskabet. Vi skylder samfundet en stor tak.** De havde netop fejret deres 100-års jubilæum i 2016: Et stort referat kan læses i martsnummeret af Blichernoter 2017 (se BS-hjemmesiden).

Ved vores generalforsamling, der forløb på bedste måde, havde vi besøg af musik-entusiasten og forfatteren Mogens Wenzel Andreasen, der fortalte om den 200 år gamle Niels W. Gade. Denne blev oprindeligt inspireret af *Ossians Digte* til sin berømte *Ossianouverture*, måske en ide fra Blichers berømte udgave. Gades senere korværk *Comala* blev skrevet i Leipzig i 1846, men med en tysk tekst af Julius Klengel. Altså skrevet efter den tyske oversættelse af *Ossian*. Gade har ikke komponeret tekster af Blicher.

I 2017 var det 200 år siden at *Jyllandsrejse i sex Døgn* udkom. Værket er for almindelige Blicherlæsere næsten lige så ukendt som *Ossians Digte*, der udkom i 1807-09. Vi håber at få *Jyllandsrejsen* lagt på nettet inden alt for længe.

Det inspirerede selskabets formand, da ingen andre forslag forelå, til at skrive bogen *Rejselyst*, der udkom i november måned og også indeholdt Blichers egen beskrivelse af sin sidste rejse *Ørejsen*, oprindeligt offentliggjort i *Randers Avis*.

I august måned var der adgang til Kjeltringeballet på Ørre hede smukt beskrevet af Poul Holm Bangsgaard i Blichernoter.

Selskabet vi gerne takke for mange gode artikler i løbet af året i Blichernoter og den gode bistand, der er udøvet af Blichermuseerne med deres foreninger i Jylland, hvor vi altid er velkomne.

Vi skal sige en stor tak til museumsinspektørerne Tinna Møbjerg og Karen Margrethe Boe, der begge har trukket sig fra bestyrelsen, og den øvrige bestyrelse og det såkaldte pakkehold, – vores besvær med Post Nord ufortalt.

De tre store fra Randers

17. februar 2018 Referat Erik Harbo

Kl. 9:55 var der stuvende fuldt i Helligåndshusets store sal. Formanden for Historisk Samfund, Randers, Inger-Lise Mørup bød velkommen, glad for det store fremmøde og takkede bl.a. pressen for den gode reklame, man havde gjort for arrangementet.

Der indledtes med Blichers *Sig nærmer tiden*, ved klaveret Svend Foged. Lektor Palle Kirk lagde ud med en billedserie fra Randers inden for byens mure, begyndende kort før Blichers tid. Vi fik at vide, at der var 56 købmænd, 34 brændevinsbrændere, 500 køer og 150 heste i storstaden, der hørte til Jyllands største byer. I 1801 boede der 4564 ind-

zuneimen. Ich warte darauf, dass einmal eine Amateurbühne dieses spannende und reizvolle Stück spielt. Bei Ihnen in Dänemark oder bei uns.”

Både Jens Christian Lings og Søren Daugbjerg har fortalt mig at Schoenborn har gjort et meget stort og uvurderligt arbejde for at udbrede Kaj Munk i Tyskland, og det er alt i alt blevet til mange oversættelser

Blicher er blevet dramatiseret mange gange i Danmark (han er den forfatter, hvis værker oftest er indspillede på film), så hvis man skulle opføre *Præsten i Vejlbj* ville en del sikkert tage librettoen fra en af filmene, men måske er Kaj Munks tekst af en god og spændende karakter. Han var den fødte dramatiker og god til at skabe en dialog. Folkene omkring den oprindelige opførelse var ikke så begejstrede, men det var jo en vanskelig tid og det blev ikke til ret mange opførelser.

Man har fremhævet at Munks dramatiseringer og hans skuespil Niels Ebbesen vidner om hans glødende interesse for det nationale, der samtidigt også er kristne emner, der ganske naturligt havde digterens interesse.

Men tilbage til oversættelsen som forekommer mig at være god. Jeg har søgt at sammenligne oversætterens brug af vanskelige danske ord. I forvejen var de reducerede hos Munk i forhold til Blicher, men dog tilføjet en række jyske udtryk af bramfri karakter. Det forekommer mig, at oversætteren har valgt ret i sin brug af almindeligt tysk, og enkelte ord kan diskuteres, men det er småting og oversætteren søger ikke direkte et altmodisch sprog, i modsætning til originalnovellen og Munks drama.

Det er lidt spændende om alle disse oversættelser ville gøre det muligt at udbrede Kaj Munk endnu mere i Tyskland.

Løsning på Quiz. Ved Bente Harbo Redaktionsnissen Julius har nu udtrukket to vindere blandt de indsendte rigtige løsninger, og det blev:

Ulla Pedersen, Frederiksberg og Aage Jørgensen, Mårslet. Vinderne har fået besked.

Der var en del besvarelser, som havde 13 rigtige i stedet for alle 14, og det springende punkt var Kilr, der IKKE er en hollandsk tjener på et dampskib, men menneskets bedste ven, en hund.

De rigtige svar er :

1 B, Kilr er en hund.

2 A, Mørkedal er Allinggård

3 B, Skytten ligger på Vium kirkegård

4 C, Kniplerindens mor er af tysk afstamning

5 C, Karen Blixen er inspireret af

”Faawall Hammeløw”

6 B, Blicher er væltet 34 gange

7 C, Tobaksavl var en vigtig indtægtskilde for Fredericia

8 A, ”Min Ørejse” blev først trykt i Randers Avis

9 B, De to store graner i Vium præstegårdshave kalder Blicher for Adam og Eva

10 C, Ordet Rejselyst forekommer i trækfugledigtet om Lyngspurven

11 C, Jens Bangs Stenhus står i Aalborg

12 C, I ”Kærlighed på Dagvognen” er sidste station ikke beskrevet

13 A, Alice bærer en lilje i håret

14 B, Opfinderen af ”revolvergeværet” hed Peder Rasmussen

Redaktionen takker alle indsendere fordi de ville lege med og håber, de har moret sig undervejs.

Der Pfarrer von Vejlbj ved Erik Harbo

For kort tid siden fik selskabet tilsendt en bog Kaj Munk - "Dänische Dramen" med en række oversættelser af Kaj Munk udgivet i 2017. Heriblandt Munks dramatisering af *Præsten i Vejlbj*. Oversættelsen er pensioneret præst Paul Gerhard Schoenborn, der bor i Wuppertal. Inden jeg modtog bogen var jeg blevet ringet op af vort mangeårige medlem Søren Daubjerg, der i mange år har arbejdet med Kaj Munks forbindelser til Tyskland og det tyske teater og derfor også haft fat i Munks skuespil. Han sørgede for, at jeg fik bogen tilsendt.

En bog med fem skuespiloversættelser, og man kan så drømme om, at Schoenborn får held med at få Munk opført i Tyskland. Schoenborn læser og skriver sammen med sin hustru dansk, og jeg lovede derfor at skrive om ikke en anmeldelse, så i hvert fald en fyldig omtale af *Der Pfarrer von Vejlbj*.

For tre år siden havde vi fornøjelse af en meget fyldig artikel af Jon Høgh med titlen: *Om Kaj Munk og Hans Brix' Præsten i Vejlbj*. Høgh skriver:

"St. St. Blichers mesternovelle 'Præsten i Vejlbj' er første gang trykt i 1829 i tidskriftet 'Nordlyset'. I samarbejde med professor Hans Brix dramatiserede Kaj Munk i 1942 Blichers værk. Dramaet, der er i 5 akter, havde premiere på Folke-teatret den 2. marts 1943, hvor det gik over scenen 24 gange med Eyvind Johan-Svendsen i titelrollen, i hvilken han fejrede sit 25-års skuespillerjubilæum. (Oplysninger om stykkets øvrige rolleindehavere mm. findes på siderne 214-215 i bogen 'Omkring Blicher', redigeret af

Felix Nørgaard. Gyldendal og Blicher-Selskabet 1974)". Der følger så en sammenligning, som man kan læse i Martsudgaven af Blichernoter i 2015 (ligger på Blicher-Selskabets hjemmeside).

Hans Brix (Blicherprismodtager) fortæller i *Hurtig svandt den lyse Sommer* tilblivelseshistorien. Et brev fra 42, som han fik af Munk, fortæller om opfordringen til at dramatisere Blichers novelle. Munk ville gerne gøre dette sammen med Brix. Munk skriver sikkert godt hjulpet af Brix med specialudtryk i juni måned 1942 i Løkkelykke – familien Munks sommerhus – skuespillet, der fik premiere og som også gik på turné i provinsen hos teaterdirektør Svend Wedel.

De fleste vil nok fornemme, at meget er ændret i forhold til den originale novelle. Fortælleren er væk og der er mildnet på slutningen. Stykket er naturligt udstyret med en folkelig og forenklet dialog.

Hvis man har lyst til at læse dramaet, ligger det umiddelbart tilgængeligt på Kaj Munk-hjemmesiden på Ålborg Universitet. Brug følgende link <http://kajmunk.emergence.dk/tekster/visnote/skuespil3/2084034/2902476/>

Stykket er aldrig trykt, men afskriften følger et manus fra Folketeatret.

Paul Gerhard Schoenborn fortæller følgende: „Meine Frau und ich gehören zu den Deutschen, die Blichers Novellen sehr schätzen – auf deutsch und auf dänisch. Im Laufe der Jahre haben wir uns alle wichtigen Bücher von ihm besorgt. Søren (Daubjerg) hat uns zudem das eine und andere Buch Blichers geschenkt.

Deswegen hat es mich gereizt, Munks Dramatisierung des "Pfarrers von Vejby" zu übersetzen und in dieses Buch mit anderen dänischen Dramen Kaj Munks auf-

byggere i byen. Vi hørte om de mange jødiske familier i Rosengade og synagogen i Snaregade, bogtrykker Elmenhoff i Nørregade fra 1810, Dragonerne, latinskolen (Helligåndshuset) med Blicher, der boede hos galanterihandler Beutlich Torvegade nr.10, nabo til Rydells Hotel, og Henrik Pontoppidan, hvis far var præst i byen. Henrik begyndte dog i den nybyggede latinskole i Vestergade.

Vi så billedet af den gamle svedekasse teatret Harmonien, der blev bygget i 1805 og som Blicher har skrevet meget om. Befolkningstallet voksede stærkt i Blichers tid. I 1857 kom telegrafstationen til. Vi hørte om byens hovedkirke Sct. Morten. Kirk omtalte trafikken på Gudenåen, denne vigtige transportvej.

Erik Harbo holdt foredrag om *Sildig Opvaagnen*, der foregår i Randers, og trak paralleller til novellen *Eremitten ved Grenaa*. Det handler alt sammen om jalousi og Blichers opfindelse "den hemmelige kærlighed". Ejnar Gaardmand sang to sange af Blicher med melodier af Svend Foged.

Der var frokostpause i 40 minutter, hvor der også var mulighed for at se på selskabernes udstillinger af bøger.

Så talte Hardy Bach, der har skrevet flere bøger om Karin Michäelis (født i 1872) og gik ud fra billedmaterialet i bogen *Troldens Randers* og forfatterskabet og viste nogle meget fine billeder fra Karins barndom ved Lille Torv/Møllestræde og herunder forholdet til bedstemoderen. Vi så en mængde billeder af "Trolds" Randers og hørte om Bjørnsons besøg med foredraget *Engifte og Mangelifte* i 1887, hvor hun ikke måtte komme med. Faderen var telegrafist og moderen bandt

kransen. Jeg vil anbefale Blicher-Selskabets medlemmer at interessere sig for dette forfatterskab.

Endnu kan man ikke træffe hende på adl.dk, men det må nok komme.

Derefter sang Ejner Gaardmand to sange med tekster af Michäelis og melodi af Svend Foged.

Til sidst talte Flemming Behrendt om Pontoppidan og hans forhold til Randers ved brug af Pontoppidan Selskabets ret geniale hjemmeside og en række dokumenter og breve. Igen fik vi to sange nu af Pontoppidan med melodier af Svend Foged.

Efter kaffen var der en afrunding ved formanden for de Litterære Selskaber Johan Rosdahl, der fortalte, at han syntes, at det var beundringsværdigt og imponerende at Historisk Samfund i Randers i samarbejde med Karin Michäelis-Selskabet, Blicher-Selskabet og Pontoppidan Selskabet kunne stille op med et sådant arrangement med 130 deltagere. Han omtalte Blicher-Selskabets nye bog *Rejselyst* i forbindelse med Blicher som Årets klassiker den 18. september på Københavns Hovedbibliotek og Karin Michäelis-Selskabet, der den 24. marts kl. 14 holder årsmøde i LiteraturHaus, Møllegade 7.

Mødet sluttede med at formanden takkede alle og vi sang Blichers *Det er hvidt herude*.

Tak til Inger-Lise Mørup og Keld Sørensen, Karen og Anders Straarup samt øvrige deltagere for et fint arrangement.

EH

Palle Kirks beskrivelse af

Blichers Randers

I 1796 kom St.St. Blicher til Randers for at gå i skole i latinskolen, som netop for kort tid siden var flyttet ind i Helligåndshuset, hvor der var indrettet klasseværelser i øverste etage og rektorbolig forneden. Rektor Peder Estrup var tiltrådt i 1788 og var meget vellidt, idet han pædagogisk anlagde en helt ny linie og vendte sig imod den gængse brug af legemlige tvangsmidler. Af Blicher blev han beskrevet som retfærdigheden selv – og dertil var han en dygtig lærer i græsk.

Byen var stadig stort set indenfor de gamle volde – men i Blichers tid skete der flere væsentlige ændringer. Han boede hos galanterihandler Beutlich, Torvegade nr.10, nabo til Rydells Hotel, hvor dagvognen mellem Aalborg og Aarhus havde stoppested. Ved Nørreport blev det gamle Sct. Peders Tårn, der hørte til Vor Frue Kloster – og som havde været udkigspost for brandvagten, nedbrudt. Sct. Mortens Kirke fik sit tårn i 1797 med plads til vægteren, som skulle holde brandvagt over den brandfarlige gamle bymidte. I 1778 var det helt nye rådhus, som stadig er her, blevet bygget og her blev i 1800 bygget et sprøjtehus, ligesom der her var paradeplads og våbenstativer for borgervæbningen. Blicher vendte som bekendt tilbage til latinskolen som adjunkt 1810-11, men kunne ikke rigtig tilpasse sig og måtte se sig afskediget. I den periode boede han i Vestergade, hvor en del købmandsgårde var begyndt at blive oprettet. De gamle købmandsgårde i midtbyen omkring torvet, Torvegade og Storegade udgjorde en markant

del af bybilledet med deres bindingsværksbygninger, baghuse og baggårde med lagerplads. Købmændene var den betydeligste befolkningsgruppe, som opkøbte bøndernes varer og solgte brugsvarer, alt sammen begunstiget af de kongelige privilegier der medførte både accisetold for bøndernes produkter og forbød dem handel udenfor købstaden, indtil liberalismens gennembrud i midten af det 19. århundrede. Der var på Blichers tid 56 købmænd med ølbryggeri og 34 brændevinsbrænderier. I 1801 boede der 4564 indbyggere i byen. I købmandsgårde og andre steder blev der drevet landbrug i den forstand, at køer og heste blev drevet ud på græsningsarealerne ved fjerdeengene og på markjorderne. På denne tid var der ca. 500 køer og 150 heste i Randers. Brændevinsbrænderne leverede mask til affodring af dyrene - så måske har de af og til været noget påvirkede heraf.

I 1805 ophørte man med begravelser under gulvet inde i Sct. Mortens Kirke, ligesom kirkegården uden om kirken også snart blev nedlagt. Derefter blev Østre Kirkegård ved Udbyhøjvej indviet, og hertil overførtes de begravede. På det herved opståede Kirketorv begyndte landboerne at holde marked, og i 1810 var der for første gang dyrskue på Rådhuset, hvad der efterhånden udviklede sig til de berømte hestemarkeder, der blev afholdt i gaderne – først og fremmest Torvegade. Udviklingen tog fart på flere områder: i 1807 åbnede et kongeligt reskript for muligheden til at ekspropriere jord langs Gudenåen til at etablere en træksti for pramdragere og heste, således at trafikken på Gudenåen kunne vokse

forklaring, men Bl. fortæller i et brev til en københavnsk forlægger Liunge, at abonnentskaren var faldet til 170. Elmenhoff har besluttet, at der ikke skulle være en årgang 1830.

Det betød blandt andet, at der ikke kom en slutning på novellen *Letacq*. Den fik læserne først, da novellerne udkom i bogform fra 1833-35. Men vi finder mange guldklumper i de sidste årgange af Nordlyset.

Af noveller finder vi i bd. 10 *Præsten i Vejlbys*, den kanoniserede novelle i 2005. Den vakte forfatterinden fru Louise Hegermann-Lindencrones misundelse. Hun havde selv i *Gefion* året før fået trykt en novelle med titlen *Nemesis* over samme emne, men det var Bl. der blev berømt på historien. Man mener bestemt at Bl. blev inspireret af hendes novelle, da han selv havde digte med i dette nr. af *Gefion*. *Nytårsgave for 1827*.

Bl. foregreb situationen med digtet *Digterens lyksalighed* i bd. 10. Bl. fortsætter her en lige linje fra Wessel/Baggesen med dette satiriske digt. Harlekin Poet declamerer:

Lyksalig den, hvem Phæbos Harpen rækker!
Hvis Tinding han med Laurbærkrandsen dækker!
Hans Lod er skjøn, hans Herlighed er stor –
(sagte) i Ord.

Han paa Begejstrings stærke Ørnevinger
Sig himmelhøjt fra usle Jord opsvinger,
Mens Hoben efter ham forbauset seer –
(sagte) og leer.

Om end hans Bane her var trang og mørk,
Han gjør et Paradiis dog af en Ørk:
Han i et Hav af Idealer svømmer –
(sagte) han drømmer.

Stolt i sin Kraft han trodser Skjæbnens Harm;
Ej Sorgens Pile saare kan hans Barm;
Thi langt ophøjet over dem han flyver –
(sagte) han lyver.

En Skat han udi Phantasien ejer,
Som ej den hele Verdens Guld opvejer;
Han kjender intet Savn, og ingen Nød –
(sagte) undtagen den for Brød.

Hvo ligner ham i Herlighed, i Glands,
Naar, smykket med den skønne Digterkrands,
Som Præst han stander ved Apollos Alter?
(sagte) i Pjalter.

Var han ej til, hvad maatte Verden savne!
Hans Meed er jo at glæde og at gavne,
Hans Standpunct hæderligt og højt forvist –
(sagte) ja i en Kvist.

Selv den, som staaer paa verdslig Højheds Tinde,
Jo søge vil hans Gunst – hans Sang at vinde!
Hvor findes den, som Skjaldens Storhed naaer? –
(sagte) paa Bidstrupgaard.

Hans Kvad beundringsfuld man lytter til.
Hver Gang han med en ny fremtræde vil,
Med graadigt Blik en Skare paa ham venter –
(sagte) af Recensenter.

For Damerne han synger ej omsonst;
Han deler ofte lønlig Kvindegunst,
Saa mangt et Smil, hvorved hans Sjæl monn' hoppe –
(sagte) med Moppe.

Saa vandrer han lyksalig, from og blid,
Et godt, elskværdigt Barn, sin Levetid:
„Den Englesjæl!“ Man højt om ham vil raabe –
(sagte) og hvidske: „o den Taabe!“

Ham alle Mand i hele Landet kjender,
Man elsker ham, man bærer ham paa Hænder,
Man tusind Blomster paa hans Bane strør
(sagte) ja – naar han dør.

Tak for i Dag

Det er ved en fest i præstegården, at hans kone Ernestine ikke befinder sig i sin egen seng kl. fire om morgenen, da Bl stod op. Hun bliver sendt til Randers i eksil væk fra sine mange børn. Hun bliver efter tre måneder hentet hjem igen. Gamle Niels Blicher kan ikke undvære hende, og det kunne hendes børn selvfølgelig heller ikke. Da hun i juni måned føder Bl. en søn falder han til ro igen. Det er forbindelse med dette at Bl. offentliggør nogle skrappe sager om kvinder, men det er i marts måned, at han får trykt sin fremragende novelle *Sildig opvaagnen* i *Nordlyset*, der skildrer en kvinde der igennem 20 år be- drager sin mand. Men hele perioden januar til hen på året er præget af Bl.s. dårlige humør.

De mange oversættelser især af tyske noveller, bl.a. af Zschokke, Wilh. Müller, Blumenhagen m.fl. blev som regel foretaget af Bork og det var tværtimod det Bl. havde lo- vet læserne. Disse lidt tilfældige noveller, der skulle have været oprindelige engelske, fran- ske og italienske var åbenbart svært at få fat på, så indholdet kom i stedet til at ligne, hvad der stod i *Læsefrugter*, måske en af grundene til at læsertallet faldt.

Men taler jævnligt om, hvor Bl. fandt ideerne til sine noveller. Han bad altid redaktørerne i København om at de skulle forsyne ham med udenlandske tidsskrifter, sikkert som inspira- tion. Hvis man har tålmodighed til at læse alle disse tilfældige noveller med de mærkelig- ste emner fra mord, revolution, bortførelse m.m. er man efterhånden ikke i tvivl om, hvor Bl. har opnået sin store viden om den franske revolution, om Italien, Frankrig, Spa- nien, England, Tyskland osv. Det har han ved læsning af novellerne og de mange artikler, der stor henholdsvis i *Læsefrugter* og i *Nordlyset*.

Det kunne umiddelbart bruges ved *Jord- skælvet i Messina*, *Rodiserinden*, *Maria del Carmo* og *Donna Leonora* osv.

Men ind imellem stod så de velsignede stykker, som vi husker i dag. Indledningen til *Hosekræmmeren* og naturbeskrivelserne i fe- rienovellerne.

”Stundom, naar jeg har vandret ret ude i den store Alhede, hvor jeg kun har havt den brune Lyng omkring mig og den blaa Him- mel over mig; naar jeg vankede fjernt fra Menneskene og Mindesmærkerne om deres Puslen hernede, der i Grunden kun er Muld- varpeskud, som Tiden eller en og anden urolig Tamerlan engang jevner med Jorden; naar jeg svævede hjertelet, frihedstolt som Bedui- nen, hvem intet Huus, ingen snævert be- grændset Mark fængsler til Pletten, men som ejer, besidder Alt hvad han seer, som – ikke boer – men lysterer hvor han vil; naar da mit vidt omsvævende Blik i Kimingen skimtede et Huus, og saaledes ubehageligen standsedes i sin lette Flugt: stundom opstod da, Gud for- lade mig denne Flyvetanke; thi Andet var det dog ikke – det Ønske, gid denne Menneske- vaaning var borte! der boer ogsaa Møje og Kummer; der trættes, der kives ogsaa om Mit og Dit! – Ak! den lykkelige Ørken er baade min og din, er Alles, er Ingens. —”

Der forløb nu tre år med *Nordlyset*, men des- værre faldt abonnementstallet og til sidst måtte Elmenhoff lukke bladet. Bl. skriver et Post Festum under navnet *Peer Spillemands Afsked*.

Af betydelige historier i første årgang 1827 er: *Fruentimmerhaderen*, *Jordskælvet i Messina*, *Præsten Wakefield* - oversættelse af roman af O. Goldsmith, *Røverstuen*, *Stak- kels Louis*, *Den sachsiske Bondekrig* 1828 *Jøderne paa Hald*, *Sildig Opvaagnen*, *Eva*, *Den døve Mand og den blinde Kone*, *Den svenske Major*, *Ak! hvor forandret*, *Hosekræmmeren*, *Peer Spillemands Skibsjour- nal*, *Præsten i Vejlbjby*, *Kjeltringliv*, *Telse*, *Letacq*.

Hvorfor endte det så pludseligt med 12. bd. dec. 1829? De tre hefter giver ikke nogen

med de mange kåde, der fragtede tømmer og landbrugsprodukter fra oplandet til Randers, hvor det blev omlæsset ved havnekajen, ligesom jern og andre nød- vendige varer blev sendt opstrøms. Alt sammen i en periode indtil nye tiders jernbanedrift overtog transporten og satte Randers bagud i sammenligning med især Aarhus.

På denne tid ankom der en del jødiske familier til Randers. De fleste bosatte sig i kvarteret bag rådhuset i Rosengade og Nygade. I Snaregade blev der indrettet en synagoge, som siden hen fik en ny byg- ning på hjørnet af Nørrestræde og Fa- briksstræde, en del af det nuværende nordlige Østervold. Synagogen var her til 1936.

Der skete meget i den tid Blicher var bosat i byen og siden hen i Spentrup. Der opstod skoler ved fremsynede mænds indsats, dragonerne var kommet til byen og satte længe deres præg på Randers dels ved indkvartering i nogle af gårdene, indtil der blev bygget kaserner, og dels ved parader i byen, hvor regimentsmu- sikken på Rådhuspladsen blev et popu- lært bidrag til bybilledet. Helt afgørende for Blicher selv var det, at Søren Elmen- hoff anlagde byens første bogtrykkeri først i Kirkegade, siden hen på Slots- grunden og i 1824 på hjørnet af Nørrega-

de og Lille Voldgade. Her grundlagde han Randers Amtsavis, og her var det Blicher ofte kom med manuskripter, som blev trykt hos Elmenhoff. I 1821 var der blevet opsat olielamper i byens midte, som blev tændt af vægterne.

På Blichers tid anlagdes Skovbakken med tepavillon og mulighed for at samles og høre koncerter. Sparekassen for Ran- ders By og Omegn blev grundlagt i 1829, en ny havnekaj blev anlagt og mu- ligheden for at sejle til Randers blev me- get forbedret med hjælp af den nyeste teknik for muddermaskiner, som i første omgang var med hestetræk ombord.

Billederne viser Randers Teater fra 1805 og udsnit af deltagere ved seminaret.

Snedkersang 1828 blev sunget ved seminaret i Randers

Af Sorg der ej findes i Verden saa lidt;
Vi fødes til Uro og Smerte;
Selv Glæden den tynde Finering er tidt,
Der skjuler et ormstukket Hjerte.
Men Snedkeren bygger det Huus dog forvist,
Hvor Kummer og Møje forsvinde tilsidst.

Paa Livets den haarde og knudrede Sti
De høvle med megen Umage:
Af Knorterne jevne de een ud af ti;
Af Splinter bli'er mange tilbage.
Men Snedkren den Bane udhøvler Dig net,
hvor sidst Du henglider saa stille og let.

Hvad hjælper det vel, at med Iver og Flid
De filte paa Staternes Ramme?
Kun Utak de høste for Møje og Slid,
Og Verden bli'er altid den samme.
Men Snedkeren filter de Planker forvist,
Der jevne al Anstød og Modgang tilsidst.

De tømrer den Snekke med megen Umag,
Der kæmper mod vildene Bølger:
Den knuses omsider i Stormenes Brag,
Og dybt sig i Afgrunden dølger.
Naar Snedkerens Snekke Dig tager i Favn,
Den bærer Dig trygt til forønskede Havn.

Her pløje tilsammen de Riger og Land,
Her lime de Qvinden til Manden;
Dog Pløjningen giver sig ofte forsand,
Og Limingen gaaer fra hinanden.
Men Snedkeren pløjer og limer tilsidst,
Hvad Ingen adskiller paa Jorden forvist.

Og aldrig saamange for Arbejdet staae,
Omsider Du vildt dog udraabe:
Slet Intet er varigt; bestandig jeg saae,
De Fuskere ere tilhobe.
Men sidst Du det Stykke hos Snedkeren seer,
Herover Du aldrig beklager Dig meer

Klassikeren Blicher

Af Johan Rosdahl

Optakt til Klassikerdagen den 18. september ved formanden for De litterære Selskaber.

Steen Steensen Blicher (1782-1848) er en rigtig klassiker. Hans forfatterskab er ikke bare blåstemplet som en del af en ministeriel *Kanon*, hans værker er levende ved at blive *brugt* igen og igen: Vi synger *Sig nærmer tiden, Det er hvidt herude* og *Jyden han æ stærk aa sej*. Og i skolen stifter vi bekendtskab med Blichers tragiske fortælling fra 1829, *Hosekræmmeren*. Hvem husker ikke det lille vers som er novellens motto: ”Den største Sorg i Verden her, er dog at miste den, man har kær”.

Disse eksempler fra Blichers verden antyder hvilke elementer hans berømmelse og klassikerstatus hviler på:

- Den melankolske erkendelse af livets endelighed (”Sig nærmer Tiden..”)
- naturen som den realistisk ses og opleves (”Det er hvidt herude”)
- det jyske sprog som bærer af en særlig jysk livsholdning (”Jyden han æ stærk å sej”)
- og som det mest almene – og derfor også evigt aktuelle: konflikten mellem kærlighed og normer som *Hosekræmmeren* viser.

Alt sammen skrevet med Blichers psykologiske indsigt, empati og sans for den afgørende detalje. Ser man på Blichers litteraturhistoriske betydning, så er han sammen med H.C. Andersen ”Fornyere, og det baade i

”Trods navnet „Nordlyset” var det ikke Blichers hensigt at proklamere en ny litterær retning i Danmark. Da det første nummer udkom i januar 1827, indledtes det med et beroligende digt, der begynder sådan:

Nordlys! – Mistyd ej, Landsmand! dette Ord!
Her er ej Tanke om et Lys i Nord;
Nej, kun et lidet Glimt paa Nordens Himmel:
Et muntert Blus, et venligt Aftenskjær
Kan ej – vil ej fordunkle Stjerners Hær;
Men snor sig fredligt blandt den lyse Vrimmel.”

Det var Bl.s. mening at konkurrere med *Læsefrugter* så indholdet i 1. hefte er

Indledningen - *Nordlys*
Fruentimmerhaderen - org. Novelle
Aline - Oversættelse
Femten Fangers Flugt af Revolutionsfængslerne i Lyon - Oversættelse
Scener af Bastiljen - Oversættelse
Den pavelige Soldat - Oversættelse
Pierre le Grand, den første Flibustier, - om en fransk Sørøver
En Aftenunderholdning paa Dagbjerg Dos - org. Novelle
Robin Hood - org. Digt
Baggesen - Digt af J.W.Gunlogsen Briem om Jens Baggesen, der var død i 1826.

Blicher er i en god position, han hat fået et godt nyt embede i Spentrup fra januar 1826, så han er fuld af energi, hvad også fremgår af hans breve bl.a. til hans gode ånd i København Jonas Collin. Bl. skriver 17. februar 1827 om sin gode økonomiske situation, som bl.a. det nye tidsskrift bidrager til, og han fortsætter: ”. . . Vel er mit Arbejde meget anstrængende: Embedsforretninger, mine syv Børns Undervisning (een er foruden i Skolen og een endnu først Aar gammel) og nu 5 à 6 Ark Æstetik maanedlig, hvilket virkelig ikke skrives saasnart som det læses. Men desuagtet har jeg – Gud være lovet! baade Lyst og Kræfter. Det værste er at jeg, som stedse har været vant til hyppig og stærk Bevægelse i

frie Luft, ikke saa ganske kan komme i med denne Stillesidden....”. Han måtte give afkald på jagten i en periode.

Det har været tre eventyrlige år for Bl. at skrive på bestilling. Et stort pres, der gjorde at Elmenhoff fra begyndelsen fandt ud af, at der måtte flere hjælpere til. Og det er så her, at pastor Ole Bork dukker op.

I septemberheftet 1827 altså det 9. indrykker Bl. en lille notits, hvor han fortæller, at han skelner her mellem original og oversættelse. I dette nummer var kun en org. novelle og Blicher skriver, at den er forsynet med et stort latinsk B. Kigger man efter, og det var denne opdagelse Sørensen gjorde, så er Borks oversættelser mærket med et gotisk B eller et såkaldt Schwabachersnit, som Bork har bedt Elmenhoff om at få sat på sine ”originaler” dvs. oversættelser ud over tre originale noveller, der desværre i mange år blev holdt for Blichers. Hvis I får fat i gamle udgaver af novellerne, før 1915 vil i støde på titlerne *Præstehistorier*, *Ebbe* og *De tre Klokker* med Bl.s forfatternavn. Udover de originale noveller skrev Bork en lang række indlæg og historier og de er alle mærket med hans gotiske B. Dertil kommer så de mange oversættelser.

Det første originale bidrag fra Bork i det første år, er et digt *Serenade* som vi findes i juliheftet 1827 og så følger det jævnt af sted med fortællinger og digte alle mærkede med gotisk B. Bl. har det første år haft meget travlt. Han har selv har oversat eller andre af Elmenhoffs bekendte har bidraget.

Desuden anvender Bl. pseudonymet Peer Spillemand under enkelt indlæg og noveller. Det bliver et navn der efterhånden kan knyttes til mange af Bl. s noveller i *Nordlyset* f.eks. *Kjæltringliv* og *Ak! hvor forandret!* Hvorfor Bl. bruger pseudonym, ved vi ikke meget om, men det er noget han bruger hele livet.

Han får et stort problem i forbindelse med det han kaldet Terminsdagen 11. dec. 1827.

det ene blad, må resten komme i næste blad. Det er for øvrigt ikke noget dårligt princip for at holde på læserne.

Bladet var selvfølgelig tænkt som en konkurrent til *Læsefrugter*, der udkom i Århus, og var det blad, som Bl. hidtil havde skrevet i, mens han boede i Thorning. Her fik han of- fentliggjort mange digte, men da han af pe- kunære grunde godt kunne se, at han havde lettere ved at skaffe sine børn træsko og vad- melskofter, det skriver han i hvert fald til In- gemann, ved at skrive historier eller noveller, som det på dette tidspunkt er kommet til at hedde, så gør han det og med et større held end forstand, for hans første betydelige no- velle i *Læsefrugter* bliver *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*, marts 1824. Forfatte- ren Knud Sørensen, der oprindeligt var poet, har fortalt os, hvorfor en digter som Blicher har så let ved dagbogsformen, f.eks. de 64 optegnelser som landsbydegns kom til at bestå af, – jo, siger han, sådanne optegnelser på 15 eller flere linjer minder om digte.

Dagbogsformen, bliver en passant en ofte tilbagevendende form hos Bl. Efter fem no- veller, heraf et par stykker i København i tidsskriftet *Harpen*, er turen kommet til *Nordlyset*. Det var nu svært at udkonkurrere *Læsefrugter*, der havde et meget stort publi- kum, men man begynder da med pæn flok på 340 abonnenter alene på Sjælland 92 og i Jyl- land 192. Publikum, ser vi af den bevarede subscriptionsliste, som det dengang var al- mindeligt at anbringe i begyndelsen af udgi- velsen, og det er især embedsmænd. Bønder er der ikke mange af, men nogle få forvaltere og proprietærer, og ingen af tidens digtere. Men også boghandlere kunne aftage nogle stykker. F.eks. aftog Reitzel 20 stk. uden navn, og de kan jo godt have været fordelt til et par af forlagets digtere. Den unge Ander- sen og Heiberg har nok læst bladet, men ikke Blichers ven B.S. Ingemann i Sorø, der per- sonligt får det tilsendt af Blicher, selvom boghandleren i Sorø tog fire abonnenter

hjem. Men først reklameres der for bladet i *Randers Avis*. Jeg er den lykkelige ejer af en afskrift af Bl. i *Randers Avis*. Det er selvføl- gelig uvurderligt, når man skal udarbejde et foredrag om Bl. og *Nordlyset*, da bladet er et barn af avisen. Stoffet, altså reklamen om- kring *Nordlyset* fylder godt.

I *Samlede Skrifter* fylder *Nordlyset* fra bd. 8 til og med 15 dvs. 8 bind ud af de 32. Det er en fjerdedel af værket og her er kun trykt det, som man med sikkerhed ved Blicher har skrevet i bladet, omkring 2500 sider.

Subskriptionsindbydelse den 17. august 1826 lyder:

NORDLYSET et Maanedsskrift, begynder med Januar 1827 at udkomme fra Bogtrykke- riet i Randers. Hvert Hefte vil udgjøre i det mindste 6 Ark, hvoraf Størstedelen bliver ori- ginalt Fortællinger; det Øvrige Smaaafhand- lingen, Omarbejdelser og Oversættelser af historisk og æstetisk Indhold, samt Digt- ninger i bunden Stiil. Oversættelserne vorde til- deels tagne af Engelsk, Fransk og Italiensk; overhovedet vil man i disse søge at undgaa Collision med andre danske Tidsskrivter. Prisen bliver 6 Rbdlr. Sedler for en Aargang paa Trykpapir, 8 Rbdlr. paa Skrivpapir, for Subscribentene; for Andre 2 Rbdlr. meer. Subscribitionen er ikke bindende for længere Tid end et Fjerdingaar.

Spentrup og Randers i August 1826 St. St. Blicher J. M. Elmenhoff (sønnen)

Vi kan lidt senere se på om alle disse løfter nu også blev opfyldt.

Men tilbage til indholdet og Bl.s betydning for tidsskriftet. Igen må vi se hos Søren Sø- rensen, da en gennemgang af indholdet i de 12 bd., som det blev til, ikke giver os de nøj- agtige oplysninger om hvad Bl. skrev.

Der begyndes med et digt netop kaldt *Nordlys*. Det må da love en helt masse og dog! Det har givet forskerne meget at speku- lere på. Knud Sørensen siger i sin biografi om Bl.:

sproglig og kunstnerisk Henseende. Det allermeste af hvad vi (...) har frembragt af Fortællekunst har sit Udspring hos dem” skriver Henrik Pontoppidan i 1930 i en enquete i Berlinske Tidende i an- ledning af Andersens 125-års dag. At Andersen fornyede eventyrgenren, ja, skabte sin egen eventyrgenre er vel be- kendt. Blichers fornyelse er på sin vis mindre synlig, men bestod i at han ”indtil Fuldkommenhed frembragte en ny Digt- art, Novellen, Lillebilledet, der med en Dugdraabes Klarhed genspejler Livet baade finere og dybere end Størsteparten af (...) bindstærke Romaner” (Pon- toppidan sammesteds).

Den blicherske novelle er karakteriseret ved sin overskuelighed (selvom den kan være på mange sider!) med få personer, een enkelt handling med eet afgørende vendepunkt og som regel fortalt af en jeg-fortæller med en mere eller mere ak- tiv rolle i handlingen. Og dertil, som nævnt, temaer af den mest almengyldige art og altid med kærlighedens vilkår som omdrejningspunkt.

Den medskyldige fortæller

Det særligt blicherske skal findes i *må- den* historien fortælles på – og vel at mærke ikke bare som en litterær, stili- stisk finte. Blichers fortællere skaber *de- res* tolkende variant af handlingen med mildest talt varierende pålidelighed. I *Sil- dig Opvaagnen* (1828) f.eks. kommer fortælleren for sent til at redde sin ven – følge fortælleren fordi han sov over sig. En fuldstændig usandsynlig undskyld- ning/forklaring der kun har til formål at sætte fortælleren i et gunstigt lys. Og det er nu Blichers geniale kunst at læseren faktisk ud fra den øvrige handling og for-

tællerens hele fortællemåde kan gennem- skue ham og placere ham i rækken af de blicherske *Dødens Fortællere*, som Hen- rik Ljungberg så træffende har kaldt dem.

At vise frem for at fortælle

Blicher afslører sine fortællere bag om ryggen på dem og har ikke brug for en al- vidende fortæller der med førergreb bring- er læseren til den rette forståelse. Men den upålidelige fortællers medskyld i ulykkerne er i novellerne ikke kun et sær- træk, en fejl ved den enkelte person. For- tællerne er eksemplarske, dvs. eksem- pler på mennesket, på os, på læserne. De er genkendelige, svage og underlagt de- res følelser og drifter – dvs. som folk er flest. Men frem for at *fortælle* læserne at sådan og sådan er mennesket, så *viser* Blicher i fortællemåden at vores virkelig- hedsopfattelse er yderst skrøbelig og at sandhed og illusion er uafgørlige positio- ner i en kaotisk verden. Og han gør det stilfærdigt, næsten umærkeligt i et tilfor- ladeligt sprog der kræver lydhørhed af læseren.

Når fortællingen er slut og Cecils sang lyder igen, er vi blevet noget klogere på hvad det er der gør verden usikker og hvilken rolle menneskets begær og ambi- tioner spiller. Og ikke mindst at selve det at tiden går spiller en rolle og kan ændre alt.

Ak, hvor forandret

er nemlig ikke blot titlen på en bestemt novelle af Blicher, men et udråb der er- kender tidens gang som uafvendelig – og *Ak*, smertelig, og dette er et gennem- gående træk i Blichers noveller: Fortælle- ren vender tilbage efter ganske lang tid og må konstatere at tiden *ikke* har læget alle sår – men tværtimod har gjort alting

værre, for ”Tiden foranderlig er og forandrør os Alle tillige”.

At tidens gang ikke er positiv kunne Blichers egne livserfaringer bekræfte, ikke meget blev bedre som tiden gik i hans liv. Det kan man læse om i f.eks. Knud Sørensens *St.St. Blicher - Digter og samfundsborger* (1984).

Kun en flyvetanke

Hvorfor griber fortællerne ikke ind? I *Hosekræmmeren* opgiver fortæller på forhånd at overbevise Cecilies fader om at kærlighed er vigtigere er penge, for det er nu bare sådan det er: det vigtigste er at få datteren godt gift. Men kan man ikke forestille sig at det *kunne* være anderledes? Hvad nu hvis mennesket ikke var så afhængig af det materielle? Eller, sat helt på spidsen: hvad nu hvis mennesket ikke kunne *eje* noget? Hvad hvis ejendomsbegrebet var væk? Noget i den retning optager fortællerens tanker i begyndelsen af *Hosekræmmeren*, men han beder straks om forladelse, for det var kun en ”flyvetanke”. Men hvem er det der skal undskylde denne flyvetanke? Det kan være læseren, ”det mente jeg ikke, du skal ikke tage det alvorligt”, men dybest set gælder undskyldningen Gud. Vi skal ikke begynde at ønske at den gudskabte verden skal laves om. Fortæller (og Blicher) kan godt se at ikke alt er som det burde være, men den grundlæggende verdensorden skal der ikke røkkes ved. Også derfor ender fortællingerne sjældent godt.

Fortolkningens nødvendighed

Blichers fortællere fortæller og fortolker begivenhederne for at skabe mening i deres liv; andre senere forfattere har talt om

”at fortælle menneskene” (Svend Åge Madsen), Karen Blixen om at alting kan udholdes, hvis det blot kommer ind i en fortælling.

Det er ”fortolkningens nødvendighed”, som Søren Baggesen har udtrykt det. Verden ville være uforståelig hvis vi ikke fortolker den. Men det tragiske, men også mest almindelige, måske, er at menneskets fortolkning er fordrejet og baseret på egoisme.

Selvom, eller måske netop fordi det er et udvejsløst vilkår, læser vi Blichers noveller igen og igen, men i vores tid har vi ikke nogen vi kan rette undskyldningen for flyvetanker til, vi kan ”nøjes” med at Blichers beskrivelse af verdens uigenemskuelighed stadig er gyldig. Og vi bliver lige forskrækkede, men måske også lidt klogere hver gang Blichers fortællere prøver at få hold på tilværelsen.

De vigtigste noveller er samlet i Steen Steensen Blicher: *Udvalgte værker* 1983, Blicher-Selskabet og Gyldendals udgave af Blichernoveller i anl. af 200-året for Blichers fødsel 4 bd.

Noveller (Søren Baggesen red.) udgave, Dansk Lærforening, 1994

Noveller Danske Klassikere Borgen 1999, Efterskrift ved Henrik Ljungberg

Knud Sørensens *St.St. Blicher - Digter og samfundsborger*, Gyldendal, 1984

Jeppe Aakjær *Blichers Livstragedie* Gyldendal 1904

Steen Steensen Blicher Johs. Nørvig, Ejnar Munksgaard 1943

Se endvidere ADL.dk. Her ligger Blicher-Selskabets 4 bd. s udgave

Om Blichers noveller:

Søren Baggesen: *Den blicherske novelle*, Gyldendal 1965 og Blicher-Selskabet 1995

Henrik Ljungberg: *Dødens Fortællere* Gyldendal, 1989 Se også Blicherselskabets hjemmeside:

www.blicherselskabet.dk

være for al folket, hvis de da har lyst til at abonnere på det. Et manifest, der koster penge. Det gør som regel også de manifeste, som regeringer og krigsførende magter udsteder, selv om de ikke nævner det højt. Hos Blicher bliver det ofte til ”fest”, men der er også masser af ”mani” i den 44-årige digters produktion. Inden han udsender det første hefte, har han faktisk øvet sig i nogle år, men nu skal han forpligte sig til at producere 12 bd. underholdende, men også storslået litteratur. Han skal ikke gøre det alene, men er i tre år arbejdsmæssigt godt hængt op over denne i grunden uforpligtende rettesnor i bd. 1.

18.00: H.C. Andersen

v/ Claus Tilling, formand for H.C. Andersen Selskabet

Personligheden som manifest

”Sådan skal min digtning være!” Eventyret 'Tællelyset' – først fundet i 2012 – Skrevet på personlig oplevelse og svar på omgivelsernes domme og forventninger. Lyset er i sin kerne rent. Det rene lys tilsmuds, indtil det møder flammen, og lyset og dets venner kan sammen søge sandheden.

Livserfaringen afspejler sig tydeligt i de senere eventyr. Det belyses ud fra de to eventyr 'Skyggen' og 'Vanddråben'. I 'Skyggen' møder vi den lærde mand, der altid søger det gode, det sande og det skønne, og i 'Vanddråben' er den søgende en gammel mand, Krible-Krable, som altid vil have det bedste ud af enhver ting, han iagttager.

I 'Skyggen' spaltes den lærde mands skygge fra og bevæger sig over på den anden side af gaden og kommer ind til poesiens forgemak. Er det der, sandheden skal søges? Det anes halvt i søvne. Det går den lærde mand ilde, fake news, løgn og bedrag vinder magten. Er det, hvad der kom ud af tællelysets program? 18.40 Afrunding v/ Johan Rosdahl

Det blev et vellykket møde selvom en pause nok havde været en god ide.

Her indsættes Erik Harbos indlæg Nordlyset 1827-29

Det var en kæmpeopgave Bl. påtog sig, dette samarbejde med redaktøren på *Randers Avis* Søren Elmenhoff og især dennes søn J. Martin Elmenhoff. Hvordan skulle det kunne lade sig gøre? Dette har vi heldigvis flere beretninger om, og forfatteren og Blicherforskeren Søren Vasegaard eller Søren Sørensen, som han oprindeligt kaldte sig, skrev i 1917 en udmærket bog om *Nordlyset* i *Blichers Digtning*. Han har en opdagelse at gøre publikum bekendt med, og den tager vi nu med det samme, en opdagelse som Aakjær i sit store store trebinds værk om Blicher fra 1904, *Blichers Livstragedie*, Hans Brix i sine *Blicherstudier* og Hans Hansen i *Steen Steensen Blichers Barndom og Ungdom* foruden *Blicherstudier* fra 1902 ikke havde noteret sig.

Ingen af disse forskere havde opdaget, at Blicher ikke var ene om at fremskaffe stoffet til *Nordlysets* 12 bd. af mere end 350 sider. Men det havde Vasegaard. Af hans bog fremgår det meget nøje, at Bl.s nabopræst Ole Bork fra Borup i umiddelbar nærhed af Spentrup, hvor Blicher var præst, var medarbejder ved tidsskriftet, så længe det udkom. Han tog sig af de mange oversættelser, der ind imellem fyldte godt op i bladet.

Bl. der på dette tidspunkt stod som poeten i folks øjne, havde udnævnt sig selv til redaktør sammen med Elmenhoff, men havde ikke skrevet noget om, hvad han ville tage sig af. Enden blev, at vi på de tre år og de tusinder af sider fik mere end 30 glimrende noveller af Blicher. De er i mange tilfælde udarbejdet under et vist pres, for bladet skulle udkomme med 12 hefter om året, et hver måned. Tre hæfter blev til en bog, fire bøger om året og på de tre år 12 bd.

Men skrevet under pres, hvad også fremgår af måden, hvorpå Bl.s noveller trykkes på, for hvis han ikke når færdig med en novelle i

København læser - De litterære Selskabers arrangement 23.2.

Her indsættes lidt fra programmet i forbindelse med denne årligt tilbagevendende begivenhed på Københavns Hovedbibliotek.

Her har de litterære Selskaber gennem en årække været med og også Blicher-Selskabet har været repræsenteret med forskellige emner. I år var temaet *Mani-fest*, selv om dette begreb kunne synes at ligge lidt langt væk fra litteraturens veje.

Men jeg synes, at man her skal læse om hvad vore selskabskolleger arbejder med.

Kl. 16.: Introduktion Johan Rosdahl, formand for LiSe (Litterære Selskaber i Danmark)

16.20: James Joyce

Chefredaktør for Politiken, Christian Jensen Det afsluttende kapitel i James Joyces roman: Portræt af Kunstneren som ung Mand er et Manifest om, hvad den unge forfatter vil med sin kunst: Nemlig at skabe en ny samvittighed for "sit folk"; herved forstår han en ny bevidsthed, en frihedens moralkodeks for alle der ønsker at flyve, men er begrænsede og holdt nede af autoriteter som Gud, konge, familie og nation. Det er så det, Joyce realiserer i Ulysses.

16.40: Johannes Jørgensen

Formand for Johs. Jørgensen Selskabet Stig Holsting
Symbolismen som fænomen var ikke Johannes Jørgensens opfindelse, men det var i høj grad hans fortjeneste, at det blev introduceret og formuleret på dansk. Med inspiration i fransk symbolismes hovednavne som bl.a. Baudelaire og Verlaine proklamerede han opgøret med brandesianismens naturalistiske kulturopfattelse. Det skete især gennem tidskriftet TAARNET, hvor han i første nummer skriver artiklen SYMBOLISME som nærmest er symbolismens manifest. Gennem dette engagement kom Johannes Jørgensen til at indtage en central plads i det åndelige opgør i 1890-erne.

17.00: Karin Michaëlis

Karen Klitgaard Povlsen centerleder, ekstern lektor, lic. phil.

Karin Michaëlis' reportager fra livet bag fronten (Krigens Ofre 1916-17. Gladiator 2017) i første verdenskrig er et energisk manifest mod krig! Karin Michaëlis er pacifist og humanist. Hun beskriver, hvordan et krigshærgnet Østrig bygger fange- og flygtningelejre til en million mennesker på no time. Hun skriver om dem, der afhjælper nøden med gode ideer og hun beskriver våben- og proteseproduktionen i de mest malende metaforer.

I Danmark er stemningen negativ. Hun anklages for at være tyskervenlig. Danskerne husker stadig 1864. Men hendes måde at skildre krigsfronten set fra bønderne og baglandet er enestående i samtiden og står i kontrast til krigstelegrammernes optællinger af slag og dræbte. Scenen er første verdenskrig, men bogen er rasende aktuel. Læs hende!

17.20: Charles Dickens

Formanden for Dickensselskabet Lise Lotte Frederiksen fortæller om en af Dickens' store romaner *Vor fælles Ven*.

Fokus er på Dickens billede af London og hans måde at afspejle såvel rigdom og fattigdom på. Hvordan favner han hele samfundet? Romanen kan opfattes som et slags storbyens manifest: en tydeliggørelse af hvad metropolen, den monstrøse by, gør ved sine indbyggere.

17.40: Steen Steensen Blicher

Erik Harbo, formand for Blicher selskabet
Et manifest er ifølge Ludvig Meyers ordbog fra 1838 "en offentlig, af et Lands Regjering udstedt, Erklæring el. Kundgjørelse, som oftest Retfærdiggørelses- el. Forsvars-Skrift". I 1827, 11 år før, skriver Blicher et manifest om udgivelsen af et tidsskrift med titlen *Nordlyset*, der skal udkomme i Randers og

Anmeldelse af *Rejselyst* Knud Mogensen, *Randers Amtsavis*

Blicher og Aakjær er temaerne i udgivelserne.

Formanden for Blicher-Selskabet, operasanger Erik Harbo, Roskilde, er en flittig mand, Her i 200-året for St. St. Blichers "Jyllands-rejse i sex Døgn" udgives bogen "Rejselyst", og for ikke længe siden udkom bogen "Sådan var Aakjær – også", skrevet i 150-året for Jeppe Aakjærs fødsel.

Spentrup-præsten St. St. Blicher holdt allerede i sine drengeår meget af at læse rejsebeskrivelser.

I sin selvbiografi skriver Blicher selv, her citeret fra den nye bog:

"B'. 'kjæreste Læsning, endog i Drengearene, var Rejsebeskrivelser; og deraf fødtes naturligen en Rejselyst, den han først i sit 54. Aar fik det i sin Magt nogenlunde at tilfredsstille; idet han 1836 med Kongelig Bevilling og Understøttelse besøgte Naboriget Sverrig, indtil Stockholm og Uppsala, og to Aar efter Hansestæderne og Vestkysten af Hertugdømmerne og Nørrejylland, lige indtil Ringkjøbing."

Bemærk Blichers gentagne og karakteristiske brug af tegnet semikolon (;).

Fra 1825 og til sin død i 1848 sad Blicher jo som præst i Spentrup og med en uforløst trang til at rejse. Tid havde han næppe rigeligt af, og penge havde han stort set aldrig. Så mange af hans rejsebeskrivelser stammer fra steder, han aldrig selv fik besøgt.

Erik Harbo noterer, at Blicher i mange år måtte nøjes med fantasirejser i sine noveller: - Det førte ham vidt om i Europa, selv om hans egen erfaring kun var

skibs- og dagvognsrejserne til København og enkelte jyske landsdele. I Randers Avis, apropos rejser med dagvogn, fortæller Erik Harbo, hvordan Randers Avis, som Randers Amtsavis jo hed dengang, den 31. august 1843 noterer følgende:

"Med Dagvognen fra Randers til Aarhus den 30. Aug. bl.a. Pastor Blicher".

Man kan forestille sig, at avisudgiveren selv, J.M. Elmenhoff, har været på stedet, hvorfra dagvognen afgang, og naturligvis har genkendt sin gode ven og samarbejdspartner.

Netop eftersommeren 1843 var det år, da Blicher foretog sin sidste store rejse, en fodtur over Horsens, Vejle, Fredericia, Odense til Langeland. Resultatet blev udgivelsen "Min Ørejse 1843".

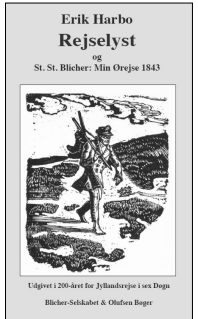
Skildringen er bevaret, idet den blev trykt i *Randers Avis* i sin helhed.

"Rejselyst" har med forfatterens ord til opgave at pege på noveller af Blicher, som sjældent læses, og som beskæftiger sig med Blichers yndlingstema, rejselyst.

Tidligere har Blicher-Selskabet, som udgiver den nye bog, udgivet "Sommerrejse i Sverige" (1836) og "Vestlig Profil af den Cimbriske Halvø" (1838).

Maskingeværet

Blicher var jo en alsidig mand. Det kommer også til udtryk i "Rejselyst" igennem et kapitel, der handler om langelænderen Peder Rasmussen, der opfandt maskingeværet. Blicher var – sin præstestilling ufortalt – begejstret og skrev: "– Det er

en Bøsse, med hvilken Man uden at lade, kan skyde så mange Kugler ud, som der er Sekunder i Minuttet. Tusinde Mand kan inden Fem Minutter tilintetgøre hundredetusinde indbrydende Fjender".

Det skal dog tilføjes, at Blicher så det nye våben som defensivt.

Men begejstret var han, så i Randers Avis skrev han: - Rasmussen har opfundet et Locostativ, der vil realisere Kants og andre menneskevenlige Filosoffers Idee: den evige Fred.

Aakjærbogen "Sådan var Aakjær - og så" er inspireret af Erik Harbos bekendtskab med Aakjærs datter Solvejg Bjerre, som gav inspiration til ham om at beskæftige sig med Aakjærs liv og gerning.

I stikordsform omtaler Erik Harbo de forskellige ord, man kan sætte på Aakjær - han var socialist, ateist, lyriker, folke-mindesamler, historiker, foredragsholder og landmand.

I bogen føres man igennem Aakjærs opvækst og senere hans karriere som forfatter og lyriker.

Bogen giver plads til gengivelse af de berømte "Rugens Sange", og til al overflod er den vedlagt en cd, hvor Erik Harbo synger 32 af Aakjærs viser. Helt glimrende er der også blevet plads til en omtale af de komponister, der i høj grad bidrog til Aakjærs popularitet.

Blandt de musikere, der medvirker på cd'en, er Erik Harbos hustru Bente, der til daglig er organist, men her spiller klaver.

Med bogen følger også dvd'en "En sommerhilsen fra Jenle".

Marie Grubbe - 2018 300-året for Marie Grubbes død.

En busudflugt til kendte Blicher- og Marie Grubbe- steder (se særlig tilmeldelse).

Vi indbydes sammen med andre litterære selskabet til denne bustur til kendte steder på Møn/Falster under ledelse af iscenesætter og skuespiller Christian Steffensen.

Chr. Steffensen fortæller:

"Marie Grubbe (1643-1718) er den kvindelige historiske person som gennem tiden har inspireret flest forfattere, dramatikere samt en række komponister og billedkunstnere: *Holberg, Blicher, H.C. Andersen, I.P. Jacobsen, Frederik Nygaard, Ebbe Hamerik, Ulla Ryum, Finn Andersen, Kristian Zahrtmann, Susanne Tvermoes, Gudmund Hentze, Bo Holten, Lorentz Frølich, Tine Madsen, Lone Hørslev, Lærke Sanderhoff, Juliane Preisler, Maria Helleberg m.fl.*"

Iscenesætteren, skuespilleren og sangeren Christian Steffensen har på denne baggrund taget initiativ til at etablere en *Marie Grubbe – festival*, der skal løbe hen over sommeren 2018 (juni, juli og august). Festivalen skal overvejende udfoldes på det nord-østlige Falster på netop det store areal, der støder op til matriklen, hvor Marie Grubbes færgeshus (bolig) lå; lige ud til det skønne Grøn-sund, med den vidunderlige udsigt til det sydlige Møn med den berømte Fanefjord kirke. Marie Grubbe havde sin "færges-fart" på dette sted, hvor farvandet Grøn-sund er smallest mellem Falster og Møn. Undervejs spiser vi den medbragte frokost på Korselitse.

Man melder sig pr. mail til denne adresse Christian Steffensen.

post@dendanskueskueplads.dk tlf. 6068 1873

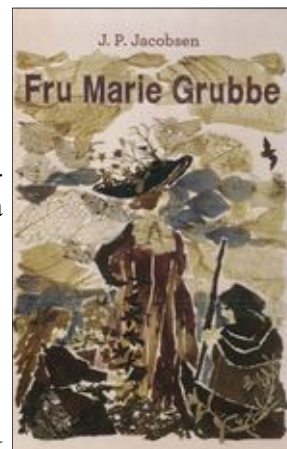
Turen starter i Roskilde i Ny Østergade ved Busholdepladsen (Lige nord for sygehuset overfor Banegården)

Fru Marie Grubbe

J.P. Jacobsens måske mest kendteste roman kan købes på Internettet i en smuk genoptrykt udgave fra Thisted Museum. Et hovedværk i dansk litteratur. Museum Thys udgave fra 2014 er et fotografisk genoptryk af førsteudgaven fra 1876. Udgivet i samarbejde med J.P. Jacobsen Selskabet. Antal sider: 337 Pris: kr. 200,- kontakt@museumthy.dk

Blichers adgang til historien om Marie Grubbe eller Sophie, som hun kaldes i *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*, fandt Blicher i M.P. Farstrups og L. Axelsens Dagbøger udgivet i 1813.

Vedrørende køb af bøger fra selskabet, bedes man se på hjemmesiden www.blicherselskabet.dk eller i Blichernoter fra november 2017

Museum Silkeborg har udsendt sit årsskrift. Som sædvanlig en meget smuk publikation. Hvad der fanger Blicher-Selskabets medlemmer er meddelelsen om den store udgravning ved Grathe heide. Samtidigt fejres Hovedgårdens 250 årsjubileum med en stor artikel. Hovedgården har måske haft større betydning for Blicher og hans familie på de to andre herregårde i området end man ved i dag. Men Keld Dalsgaard Larsen giver en grundig historisk redegørelse. En fløj af Hovedgården blev til museum så sent som i aug. 1951, og lidt efter lidt overtog man hele bygningen, der i dag fremtræder i smuk restaureret stand med den berømte Tollundmand som hovedattraktion. Der er også en interessant artikel om Papirfabrikken stiftet af M. Drewsen, en nær bekendt af Blicher. Man kan begræde at Danmark ikke længere har råd til at have den slags fabrikker, der var berømt for sine specialpapirer.

Ved kommunalreformen i 2007 kom Blicheregnens museum ind under Museum Silkeborg, og derigennem knyttedes der også bånd mellem Blicher-Selskabet og Museum Silkeborg.